

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Cártaí Inbhunaitheachta

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

- Dearadh na Cártaí Inbhuanaitheachta seo chun cabhrú le smaointe a ghiniúint, naisc agus gaoil a dhéanamh agus chun cabhrú leis an smaointeoireacht chriticiúil agus chruthaitheach.
- Roghnaigh cárta nó dhó, úsáid príomhfhocal nó frása chun cabhrú leat smaoineamh ar an gcaoi a ndéanfaí nasc idir an inbhuanaitheacht agus do thasc nó do ghníomhaíocht foghlama reatha.
- Treoracha: Íoslódáil an PDF seo. Gearr agus greamaigh ar chairtchlár méid A6.

Bithéagsúlacht

... éagsúlacht na beatha plandaí agus ainmhithe ar fud an domhain nó i ngnáthóg ar leith, a meastar de ghnáth leibhéal ard di a bheith tábhachtach agus inmhianaithe

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.3)

Inbhuanaitheacht na hEacnamaíochta

...an cleachtas a bhaineann le hacmhainní nádúrtha agus airgeadais a chaomhnú chun cobhsaíocht airgeadais fhadtéarmach a chruthú. Is é atá i gceist meastóireacht a dhéanamh ar thionchar na gníomhaíochta eacnamaíche ar an gcomhshaol agus spriocanna inbhuanaitheachta a cheapadh chun todhchaí níos inmharthana a chruthú

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.4)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Inbhuanaitheacht Shóisialta

... baineann sé sin le tionchair ghnó ar dhaoine a aithint agus a bhainistiú, idir dhearfach agus dhiúltach

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.4)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Inbhuanaitheacht Chomhshaoil

... is é sin an cumas cothromaíocht éiceolaíoch a choinneáil i dtimpeallacht nádúrtha ár
bpláinéid agus acmhainní nádúrtha a chaomhnú chun
cabhrú le folláine na nglún atá ann faoi láthair agus na nglún atá le teacht

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.4)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Caomhnú

...cosc a chur ar mhí-úsáid acmhainne; cosaint phlandaí agus ainmhithe, limistéir nádúrtha, agus struchtúir agus foirgnimh spéisiúla agus thábhachtacha, go háirithe ó éifeachtaí díobhálacha ghníomhaíocht an duine

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.4)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Téamh Domhanda

...méadú de réir a chéile ar theochtaí an domhain de bharr
gáis ar nós dé-ocsaíd charbóin atá ag bailiú san aer timpeall an domhain
agus ag stopadh teasa ag éalú amach sa spás

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Athrú Aeráide

...athruithe ar aimsir an domhain, go háirithe go gcreidtear go bhfuil sé ag éirí níos teo mar thoradh ar ghníomhaíocht an duine agus go gcuireann sé sin le leibhéal na dé-ocsaíde carbóin san atmaisféar

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Biamhílte

...an fad idir an áit ina bhfástar nó ina ndéantar bia agus an áit ina n-itear é

(Cambridge Dictionary)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Éifeachtúlacht Fuinnimh

... níos lú fuinneamh a úsáid don aschur céanna nó níos mó fuinneamh a tháirgeadh don ionchur céanna, agus cur amú fuinnimh a laghdú.

(EEA, 2023).

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Bainistíocht Acmhainní

... an próiseas chun acmhainní a fháil, a leithdháileadh agus a bhainistiú. Tá sé mar aidhm aici acmhainní (scileanna daonna, airgeadas, teicneolaíocht, ábhair, innealra, fardal agus acmhainní nádúrtha) a úsáid go héifeachtúil agus go héifeachtach; agus a phleanáil, a sceidealú agus a leithdháileadh go cuí

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.15)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Dramhbhia

... an próiseas chun acmhainní a fháil, a leithdháileadh agus a bhainistiú. Tá sé mar aidhm aici acmhainní (scileanna daonna, airgeadas, teicneolaíocht, ábhair, innealra, fardal agus acmhainní nádúrtha) a úsáid go héifeachtúil agus go héifeachtach; agus a phleanáil, a sceidealú agus a leithdháileadh go cuí

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.3)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Inbhuanaitheacht

... freastal ar riachtanais na nglún atá ann faoi láthair gan cur isteach ar chumas na nglún atá le teacht freastal ar a gcuid riachtanas féin. Is é an ráta bainte acmhainní in-athnuaite é, cruthú truailithe, agus ídiú acmhainní neamh-in-athnuaite is féidir a choinneáil ag dul ar feadh tréimhse éiginnte

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.3)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

In-bhithmhilte

... an acmhainn in ábhar a bheith briste síos ag orgánaigh bheo amhail fungais agus baictéir ina bhithmhais lofa agus ina chomh-shubstaintí amhail dé-ocsaíd charbóin, uisce agus dúile. Mar thoradh ar an bpróiseas sin, táirgtear níos lú truailleán a d'fhéadfadh dochar a dhéanamh don chomhshaol

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.9)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Clár Oibre 2030

... plean gníomhaíochta na Náisiún Aontaithe do dhaoine, don phlainéad agus don rathúnas.

Féachann sé leis an tsíocháin uilíoch a neartú chun deireadh a chur leis an mbochtaineacht ar fad

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.8)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

5 Phointe tábhachtach don Inbhuanaitheacht

Daoine, Plainéad, Rachmas, Síochán and
Comhpháirtíocht

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.21)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Oideachas Ardchaighdeáin

... tá sé mar aidhm aige oideachas cuimsitheach agus cothrom ar
ardchaighdeán a chinntiú
agus deiseanna foghlama ar feadh an tsaoil a chur chun cinn do chách

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.22)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Forbairt Inbhuanaithe

... forbairt a fhreastalaíonn ar riachtanais an lae inniu gan cur isteach ar chumas
na nglún atá
le teacht freastal ar a gcuid riachtanas féin

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.3)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

... is glao práinneach ar ghníomhaíocht ó gach tír iad na 17 Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SFInna), a ghlac Ballstáit uile na Náisiún Aontaithe - forbartha agus i mbéal forbartha – i gcomhpháirtíocht dhomhanda in 2015. Aithníonn siad nach mór deireadh leis an mbochtaineacht agus díothachtaí eile a bheith fite fuaite le straitéisí a fheabhsaíonn sláinte agus oideachas, a laghdaíonn neamhionannas, agus a spreagann fás eacnamaíoch – agus iad uile ag dul i ngleic leis an athrú aeráide agus ag obair chun ár n-aigéin agus ár bhforaoisí a chaomhnú

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.3)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

An Geilleagar Ciorcalach

... is samhlacha táirgthe agus tomhaltais iad a íoslaghdaíonn dramhaíl agus a laghdaíonn truailliú, a chuireann úsáidí inbhuanaithe acmhainní nádúrtha chun cinn, agus a chabhraíonn leis an dúlra a athghiniúint.

Tá cuir chuige an gheilleagair chiorclaigh thart orainn ar fad. Is féidir iad a úsáid i roinnt earnálacha éagsúla ó theicstílí go foirgnimh agus tógáil, agus ag céimeanna éagsúla de shaolré táirge, lena n-áirítear dearadh, déantúsaíocht, dáileadh agus diúscairt

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Cóirthrádáil

... is cur chuige malartach é i leith na gnáth-thrádála agus tá sé bunaithe ar chomhpháirtíocht idir cuid de na feirmeoirí agus na hoibrithe is mó atá faoi mhíbhuntáiste sa domhan i mbéal forbartha agus na daoine a cheannaíonn a gcuid táirgí. Nuair is féidir le feirmeoirí agus oibrithe díol ar théarmaí Cóirthrádála, tugann sé margadh níos fearr dóibh: deis lena saol a fheabhsú agus pleanáil dá dtodhchaí. Tugann Cóirthrádáil bealach cumhachtach dúinn chun an bhochtaineacht a laghdú trínár gcuid siopadóireacht laethúil

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.15)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Comhionannas Inscne

...tá sé mar aidhm comhionannas inscne a bhaint amach agus gach bean agus cailín a chumhachtú. Tá claonadh inscne ag baint an bhoinn dár gcreatlach shóisialta agus déanann sé beag is fiú de gach duine againn. Ní ceist chearta an duine amháin í; is cur amú ollmhór é ar chumas daonna an domhain

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.15)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Athchúrsáil

... an próiseas chun dramhaíl a bhailiú agus í a iompú ina hábhair nó ina rudaí eile ar féidir iad a athúsáid. Nuair a dhéanaimid athchúrsáil, úsáidimid níos lú amhábhair ná nuair a bhíonn táirge nua á tháirgeadh againn, rud a laghdaíonn truailliú aeir agus a fheabhsaíonn an comhshaol

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.23)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Géarchéim Aeráide

... is ionann é agus na fadhbanna tromchúiseacha atá á gcruthú, nó ar dócha go bhfuiltear á gcruthú, ag athruithe in aeráid an phláinéid, lena n-áirítear adhaimsir agus guaiseacha, aigéadú na n-aigéan agus ardú ar leibhéal na farraige, cailliúint na bithéagsúlachta, neamhshlándáil bia agus uisce, rioscaí sláinte, suaitheadh eacnamaíoch, easáitiú, agus fiú coinbhleacht fhoréigneach

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Lorg Carbóin

... is tomhas é ar na hastaíochtaí gás ceaptha teasa a scaoileann duine, eagraíocht, táirge nó gníomhaíocht ar leith amach san atmaisféar. Ciallaíonn lorg carbóin níos mó astaíochtaí dé-ocsaíd charbóin agus meatáin, agus dá bhrí sin cuireann sé níos mó leis an ngéarchéim aeráide

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Ceartas Aeráide

... cothromas agus cearta an duine a chur i gcroílár na cinnteoireachta agus na gníomhaíochta maidir leis an athrú aeráide

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Fuinneamh In-athnuaite

... is é an fuinneamh a dhíorthaítear ó fhoinsí nádúrtha atá á athshlánú i gcónaí, mar shampla gaoth, solas na gréine, sreabhadh uisce ag gluaiseacht, agus teas geoiteirmeach. I gcodarsnacht leis an bhfuinneamh a fhaightear ó bhreoslaí iontaise amhail gual, ola agus gás, arb ionann é agus 75% de na hastaíochtaí díobhálacha gás ceaptha teasa is cúis leis an athrú aeráide, tá fuinneamh ó fhoinsí in-athnuaite saor, glan, inbhuanaithe, agus gineann sé níos mó post

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Feirmeoireacht Athghiniúnach

... is bealach feirmeoireachta é a chothaíonn agus a athbheonn sláinte ithreach, agus dá bhrí sin laghdaíonn sé úsáid uisce, coisceann díghrádú talún, agus cuireann bithéagsúlacht chun cinn. Trí threabhadh talún a íoslaghdú, barra rothlacha a chleachtadh, agus aoileach agus múirín ainmhithe a úsáid, cinntíonn talmhaíocht athghiniúnach go stóráilann an ithir níos mó carbóin, go gcaomhnaíonn sí níos mó taise, agus go bhfuil sí níos sláintiúla mar gheall ar phobail fungais rathúla

(United Nations Development Programme, 2023)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Múiríniú

... an próiseas chun ábhar orgánach a athchúrsáil, go nádúrtha, amhail dramhbhia nó duilleoga. Le himeacht ama, iompaíonn an t-ábhar orgánach ina ábhar ar a dtugtar múirín atá lán de chothaithigh agus is féidir é a chur leis an ithir sa ghairdín nó ar phlandaí laistigh

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.12)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Mearfhaisean

... éadaí saora a tháirgeann miondíoltóirí ollmhargaidh go tapa mar fhreagairt ar na treochtaí is déanaí. Úsáideann táirgeadh éadaí a lán acmhainní nádúrtha agus cruthaíonn sé astaíochtaí gás ceaptha teasa atá freagrach as athrú aeráide

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.3)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Scoileanna Glasa

... is é príomhchlár bainistíochta agus dámhachtana comhshaoil na hÉireann é a oibríonn le bunscoileanna agus le hiar-bhunscoileanna ar fud na tíre. Glacann scoileanna páirt sa chlár atá leagtha amach faoi roinnt téamaí lena n-áirítear: Bruscar agus Dramhaíl, Fuinneamh, Uisce, Taisteal, Bithéagsúlacht, agus Saoránacht Dhomhanda

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.15)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Micreaphlaistigh

... is cáithníní beaga bídeacha plaisteacha iad a eascraíonn as forbairt táirgí tráchtála agus briseadh síos plaistigh mhóra. Mar thruailleán, is féidir le micreaphlaistigh a bheith díobhálach don chomhshaol agus do shláinte ainmhithe. Is féidir le plaistigh na céadta nó na mílte bliain a ghlacadh chun lobhadh - agus idir an dá linn, an-dochar a dhéanamh don chomhshaol. Ar thránna, bíonn micreaphlaistigh le feiceáil mar ghiotáin phlaisteacha bhídeacha ildaite sa ghaineamh. Sna haigéin, is minic a itheann ainmhithe mara truailliú micreaphlaisteach

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.19)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Acmhainní Nádurtha

... aer, uisce, ithir, mianraí, plandaí agus ainmhithe san áireamh

(Cambridge Dictionary)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Lotnaidicídí

... is scáth-théarma é a chuireann síos ar tháirgí cosanta plandaí (TCPnna), lena n-áirítear luibhicídí, fungaicídí, feithidicídí, agus bithicídí. Is ceimiceáin iad a chuirtear go díreach ar bharr agus ar ghlasraí sa pháirc (nó i stóras) chun iad a chosaint ar ionsaí ag lotnaidí agus galair. Deartar gach lotnaidicíd chun spriocghrúpa orgánach ar leith a mharú, agus mar sin d'fhéadfadh siad a bheith contúirteach do dhaoine agus don chomhshaol

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.21)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Tomhaltas agus Táirgeadh Freagrach

... baineann sé sin lena chinntiú go bhfuil na hacmhainní ag gach duine a theastaíonn uathu chun freastal ar a gcuid riachtanas, ach a bheith ag caitheamh ar bhealach a chaomhnaíonn an pláinéad do na glúnta atá le teacht le gur féidir leosan é a úsáid agus taitneamh a bhaint as. Chuir ár bpláinéad raidhse acmhainní nádúrtha ar fáil dúinn. Ach níor úsáid muid iad go freagrach agus faoi láthair caitheann muid i bhfad níos mó ná an méid is féidir lenár bpláinéad a chur ar fáil. Ní mór dúinn foghlaim conas rudaí a úsáid agus a tháirgeadh ar bhealaí inbhuanaithe a thiontóidh thart an dochar atá déanta againn ar an bpláinéad

(DE Sustainability Guidelines, 2023, p.23)

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

Tagairtí

Oxford English Dictionary

Cambridge Dictionary

<https://earth.org>

<https://climatepromise.undp.org/> - United Nations Development Programme – The Climate Dictionary:

United Nations

Development Programme 2023

<https://www.gov.ie/pdf/?file=https://assets.gov.ie/269989/ea6965f5-de22-4a59-b5ba-f992aecaf93c.pdf#page=null> - Sustainability Guidelines